

EXPERIÈNCIA I RECEPCIÓ EN LES PROPOSTES ARTÍSTIQUES CONTEMPORÀNIES

Ester Martínez Rubio

Tècnica d'arts visuals del Departament de Cultura de la Generalitat

He desenvolupat la meua carrera professional en institucions culturals lligades al món de l'art, en concret de l'art contemporani. Un dels problemes recurrents que tenen aquestes institucions és el tema del públic. La gent del carrer no entra als museus, centres o espais d'art contemporani, perquè no se'ls sent seus, perquè pressuposa que no entendrà res del que allà es presenta, perquè creu que no l'interessarà gens el què allà es presenta o, potser, perquè ha tingut alguna experiència prèvia no satisfactòria que fa que consideri que no cal tornar.

Sobre el tema de la distància entre art (actual) i públic s'ha escrit, s'ha treballat i s'està treballant molt. No hi ha una causa única per aquesta separació sinó un seguit de diverses causes que van des de la poca presència de les pràctiques artístiques contemporànies en l'educació, l'escassíssima presència en mitjans de comunicació o les dificultats de les pròpies institucions per explicar-se, obrir-se i trencar aquesta imatge de 'lloc sagrat al qual no tens accés si no estàs iniciat'. El treball per l'acostament al públic i en conseqüència, l'educació dels pú-

blics és avui un dels eixos principals sobre els quals treballen totes aquestes institucions. Però hi ha una altra clau, per mi essencial, per explicar aquesta distància. Es tracta d'un dels aspectes que ha posat en crisi l'art contemporani: el paper del públic en la recepció de l'obra d'art. Les pràctiques artístiques contemporànies han canviat per complet el rol de l'espectador. Aquest ha passat d'estar 'davant de l'obra d'art', de ser un espectador passiu, el paper del qual es limita a contemplar una obra ja acabada i tancada a tenir un paper actiu i absolutament necessari per completar la pròpia obra.

Aquest canvi es manifesta sobretot a partir dels anys 60, amb l'aparició de moviments com l'art conceptual, l'accionisme, el land art i altres manifestacions artístiques on el procés de recepció passa a formar part essencial de l'obra, i es requereix la participació de l'espectador per acabar-la. Tal com afirma la crítica i historiadora de l'art Aurora Fernández Polanco a *Formas de mirar en el arte actual* (2004), l'obra actual porta integrats en el seu procés productiu els mecanismes de recepció.

És a dir, la presència de l'espectador com a vector de l'obra és un dels aspectes que marquen bona part de les produccions artístiques dels anys 60. Si l'espectador no s'aproxima a ella, l'obra queda pràcticament desactivada.

El procés de recepció passa d'alguna manera doncs a formar part del procés de producció de l'obra, l'espectador acaba l'obra (l'espectador fa el quadre, que diria Duchamp). I el públic passa també a tenir un paper de 'creador', que abans requeria exclusivament en la figura de l'artista. Aquesta dissolució de les fronteres entre producció / recepció i de la figura de l'autor/ creador està molt present en part de les produccions artístiques contemporànies. La terminologia amb què es parla en entorns lligats a la producció i exhibició en art contemporani, fa evident aquest canvi. És molt comú parlar avui d'obres com a 'processos' on intervenen diversos actors, processos engegats i coordinats per una persona, sovint l'artista, però en el qual intervenen altres persones que fan possible un resultat final que és el què acaba sent considerat "l'obra". Cada cop és més ampli un tipus de pràctica artística en què l'artista passa a tenir un paper gairebé de 'mediador'. Es parla de processos col·lectius, de mediació, de programes, de propostes... Veiem doncs que els límits del què és una obra d'art també es dissolen. Una obra avui pot ser un objecte, una instal·lació, una acció, una documentació d'un procés, el procés. Per tant, s'han de tenir clar tots aquests, trencaments quan 'ens enfrontem' a una obra d'art avui: quina és la posició de l'artista en aquella obra, què s'espera de mi (públic), quin grau d'implicació, com a espectador, necessito tenir amb aquella obra per tenir una 'resposta', un retorn respecte allò què estic veient, sentint, escoltant, "processant" intel·lectualment parlant.

L'experiència de la recepció en l'art contemporani és un camp que com tants altres s'ha eixamplat i ha esclatat en mil formes. Ja no hi ha, per dir-ho així, un sentit "unidireccional" en aquest procés de recepció en què l'obra/objecte provoca un sentiment a qui la contempla. Ja no hi ha una obra tancada, estem davant de l'obra oberta d'Umberto Eco, amb múltiples significats i interpretacions possibles. El procés de recepció d'una obra d'art avui s'assembla més a un procés d'interpel·lació constant en què l'obra actua com a generador, com un motor d'activació de mecanismes mentals d'aquell que vol activar-la. L'experiència artística avui es dona doncs en la interacció social i/o en la interactivitat amb l'obra i no en la seva contemplació.

És, per tant, important situar-se, com a públic, en aquest marc, en aquesta dissolució de límits i de fronteres, ser conscient d'aquest nou paper que se'ns demana, alhora d'enfrontar-nos a una obra d'art contemporani. Com a mínim, hem d'anar amb una actitud oberta. Com diu el col·lectiu d'artistes Raqs Media Collective, l'art demana als seus públics, tant reals com potencials que obrin les seves portes i finestres i deixin

que altres mons entrin en ells.

Per il·lustrar aquests canvis de rols i de processos, aquest nou paper de l'audiència, vull referir-me a una peça de Marina Abramovic, de la seva exposició al MoMa, *The artist is present*, de la qual ja se n'ha fet referència, per cert, en algun article anterior d'aquesta revista. Aquesta exposició, sobretot durant els darrers dies, va tenir llargues cues de visitants, fet bastant inaudit en exposicions d'aquest tipus. La gent feia cua per poder participar en una acció, una performance que Marina desenvolupava cada dia, tots els dies que va durar l'exposició, durant tot l'horari d'obertura al públic. El públic volia participar en aquesta acció que consistia en seure en una cadira, davant d'ella i mirar-la als ulls, sense paraules, sense diàleg verbal, sense cap accessori més: artista i públic cara a cara i al mateix nivell. L'artista està present i el públic també està present. I es miren, durant una estona i comparteixen una experiència, i cada experiència és única perquè el diàleg és sempre entre l'artista i un altre, que va canviant. No hi ha obra si no hi ha ningú davant de la cadira, no hi ha res si ningú mira als ulls a l'artista. I a més cada 'espectador' ha tingut una experiència diferent, ha generat una obra diferent. L'artista i públic creant junts una experiència única i irrepètible. Una obra d'art, d'avui.

